

Філософія в контексті професійного вишколу перекладачів

Сайко Михайло Анатолійович¹

Опубліковано	Секція	УДК
24.08.2023	Освіта/Педагогіка	378.4.016:81'25:140.8

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8277652>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті висвітлено значення філософії як неодмінного складника професійного вишколу перекладачів. Констатовано, що філософські знання відіграють надважливу роль у формуванні світогляду та компетентности майбутніх фахівців, розвитку їхнього мислення, здатности ставити правильні питання та віднаходити нестандартні рішення. Наголошено на важливості вивчення складних філософських трактатів задля вишколювання нейронних мереж майбутніх перекладачів.

Критичний розслід робочої програми дисципліни «Філософія» для студентів-перекладачів бакалаврського рівня уможливив виявлення браку уваги до філософії перекладу. А тому автор пропонує запровадити до програми компонент «Професійно орієнтована філософія», розширивши відповідне змістове наповнення та оновивши список виучуваних першоджерел.

Запровадження пропонованих змін сприятиме формуванню в здобувачів освіти глибокого розуміння суті їхньої майбутньої діяльності та її значущости в суспільстві.

Ключові слова: філософія в закладах вищої освіти, університетська філософія, професійно орієнтована філософія, переклад, філософія перекладу, філософія для перекладачів.

Philosophy and Professional Translator/Interpreter Training

Abstract. The article emphasizes the vital significance of philosophy as an indispensable component in professional translator/interpreter training. Philosophical knowledge plays a fundamental role for prospective specialists in shaping their worldview, developing core competencies, enhancing critical thinking abilities, and building capacity to formulate meaningful questions and uncover creative solutions in the world with its unprecedented growth rates. In-depth study of complex philosophical works is stressed as crucial for developing neural networks and honing sophisticated reasoning abilities of future translators/interpreters.

A detailed philosophy syllabus analysis reveals systemic deficiencies in current philosophy courses for translation/interpretation students regarding insufficient focus on philosophy of language and philosophy of translation specifically. It is proposed to introduce a dedicated component of profession-oriented philosophy. This would involve expanding relevant topics as well as lecture and seminar hours. Additionally, it would require updating the recommended literature to align it with current profession requirements and challenges. Specific recommendations are proposed to amend philosophy syllabi by increasing coverage

¹ Доктор філософії, Київський національний університет імени Тараса Шевченка,
<https://orcid.org/0000-0001-8098-0595>

of translation/interpretation being and providing a focused translation philosophy module. An introductory reading list covering the philosophy-language-translation interface is suggested, alongside seminal core sources spanning classical to contemporary works by both Ukrainian and foreign thinkers.

In conclusion, implementing proposed amendments to philosophy syllabi for translation/interpretation students will enable forming of students' profound understanding of their future occupation and its role in society. Updating syllabi as recommended can significantly strengthen the philosophical component of professional translator/interpreter training, thereby enhancing the worldview and competencies of next-generation specialists.

Keywords: philosophy in higher education, university philosophy, profession-oriented philosophy, translation/interpretation, philosophy of translation, philosophy for translators/interpreters.

Вступ

У світі з раніше небаченими темпами розвою та змінністю архітектоніки всіх сфер соціального життя перекладач як міжкультурний посередник та водночас, можливо, навіть передусім, виконавець націєтворчої функції, посідає в ньому чільне місце, а тому беззаперечною є надважливість забезпечення якісного професійного вишколу перекладачів. Поняття *«професійний вишкіл перекладачів»* треба розуміти як систему *«професійно спрямованих організаційних та педагогічних заходів, що забезпечують опанування студентами знань, умінь, навичок, які необхідні для ефективного провадження майбутньої перекладацької діяльності, формують і розвивають професійну компетентність, є професійно важливими й соціально значущими якостями особистості»* [1, с. 47].

Обґрунтовуючи важливість філософії в освітньому процесі, О. Руденко констатує панівне становище так званої *«моделі освітнього конвеєра»*, подібної до виробничого процесу, де обговорюють переважно плани, позабюджетні доходи, кількість студентів тощо, однак не мислення, соціальне та культурне становлення прийдешніх поколінь, а тому освіта поступово обертається на довідковий ресурс, що готує фахівців без професійного гуманітарно орієнтованого мислення [2, с. 41]. На думку проф. П. Сауха, філософія є концептуальним ядром та креативною платформою освіти, адже завдяки їй можливе нове бачення й розуміння людини, а також новий образ освіти. Навіть більше, будь-яка освітня програма без філософського компонента набувала б заформалізованого рецептурно-інструментарного характеру [3, с. 124–125]. Своєю чергою проф. О. Кулик вважає, що філософія в закладах вищої освіти набуватиме значущості лише за умови, що вона виконуватиме метатеоретичну функцію, функцію розвитку аналітично-критичного мислення, функцію розвитку аргументативних навичок здобувачів вищої освіти, а такою функцією забезпечення усвідомлення здобувачами підстав відповідальності [4, с. 46].

Варто зауважити, що повторні спроби українських філософів науково обґрунтувати необхідність філософії в університетських мурах не є безпідставними. Згадати досить інтерв'ю заступниці міністра освіти й науки України І. Совсун (2014–2016), котра вважала філософію в закладах вищої освіти ідеологічною спадщиною СРСР, а катедри філософії – *«штучно роздутими»*, адже вони укомплектовані низькокваліфікованими й здемотивованими *«суб'єктами»*, що не здатні забезпечити належного рівня викладання цієї дисципліни, а тому вона має бути серед вибірових [5, с. 56]. Знаково простежити, що І. Совсун обіймала посаду першої заступниці міністра, який провадив підричну протисвітоглядкову політику в освіті (згадати досить скасування обов'язковості викладання української мови та історії в закладах вищої освіти, ліквідація етнології та українознавства тощо).

На думку проф. М. Марчука, філософія «повинна постійно підтверджувати свої претензії на статус обов'язкової навчальної дисципліни, приваблюючи молоде покоління не «вічними» істинами, а живою думкою на висоті сьогодення» [5, с. 59]. Особливої уваги заслуговує теза мислителя про те, що «коли університетська філософія відривається від реального життя, вона втрачає своє значення» [там само], яку правно вважатимемо відштовховою для провадження цього розсліду.

А тому **мета** статті полягає не лише у висвітленні значення філософії як обов'язкового компонента перекладових освітніх програм, однак і в констатуванні необхідності перегляду змістового наповнення робочих програм дисципліни. За **матеріал** для дослідження правитиме «Робоча програма навчальної дисципліни „Філософія“» [6] для студентів-перекладачів бакалаврського освітнього рівня Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Результати

I. Статистика – це лише казуїстика (Ж. Бодріяр)

Для того, щоб краще зрозуміти настрої студентства щодо необхідності філософії в освітньому процесі, автор підготував опитування для студентів 2–4 курсів (освітня програма «Переклад з німецької та англійської мов», що її пропонує Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка). Опитування було зорієнтоване на студентів, що вже пройшли курс філософії, та містило низку питань, пов'язаних із необхідністю дисципліни (загалом, у контексті професійного вишколу, критичного мислення, набуття компетенцій тощо). Деякі питання мали причетність до змістового наповнення дисципліни та її складності. Треба зауважити, що здобувачі освіти не завжди мають час та бажання брати участь в онлайн-опитуваннях, що, можливо, зумовлено масовими запрошеннями, що надходять на електронні скриньки. А тому постала потреба наприкінці одного з практичних занять особисто запросити здобувачів до участі. Один зі студентів поцікавився метою провадження такого опитування. «А які результати Вам потрібні? – одразу запитав той, щойно дізнався, що підсумки опитування будуть оприлюднені в науковій статті. Питання, що докорінно змінило підхід до розгляду порушеної проблематики.

А тому, спираючись на філософію французького мислителя Ж. Бодріяра [7; 8], треба констатувати, що результати пропонованого опитування структурували б не реальні автономні групи, а ментально та університетсько-соціально моделізовані зразки у формі «студентської думки», яка є гіперреальною субстанцією на освітній площині, або ж краще фантастичною гіперреальністю, що постала завдяки тестово-опитувальній маніпуляції. Власне потенційне поглинання особистих думок своєрідним загальним «еквівалентом», себто ймовірне репродукування «бажаної» думки, стало причиною відмови від редуційного підходу. Річ певна, що внутрішня логіка попередньо запланованої опитувальної процедури ніби(!) й має науковий характер, однак у деяких аспектах індекс її відображення глибокої реальності дорівнює нулю, що можна пояснити впливом спостерігача на інтерференційну картину ментальних станів опитуваних.

II. Обґрунтування необхідності філософії в перекладових освітніх програмах

Зауважмо, що перекладачі й перекладознавці виявляють значно більшу зацікавленість до філософії, аніж філософи до перекладу та перекладознавства [9, с. 25], однак останнім часом мислителі теж вдаються до вивчення перекладів філософських трактатів [10], зокрема й філософських термінів [11; 12]. Яскравим прикладом

своєрідного зміщення й водночас конвергованого розширення кола наукової зацікавленості можна правно вважати діяльність проф. Н. Кудрявцевої, що початково захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук (зі спеціальності соціальна філософія та філософія історії), а вже згодом (2018) – дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук (за двома спеціальностями – загальне мовознавство та перекладознавство). Безперечно, таке поєднання спричинилося до низки філософсько-мовознавчо-перекладознавчих праць, присвячених лінгвістичній відносності крізь оптику когнітивної лінгвістики, мовно-філософським картинам світу, поняттю ідеальної мови тощо. Окрім того, науковиця пропонує *герменевтичну модель перекладу філософських термінів* [13, с. 361–397]. Понад то, філософський підхід до вивчення перекладання та перекладу уможливив зародження *синергетично-інформаційної моделі спеціального перекладу* [14], а також закладання підложжя для *симуляційної теорії перекладу* [15].

Аналітичний розслід української та чужоземної філософсько-перекладознавчої літератури свідчить про багатоаспектність підходів до визначення філософії перекладу, що її розглядають як філософську методологію *«творчої адаптації сенсів першоджерельних текстів до смислового поля актуалізованих запитів на тлі кумулятивного простору первинного змісту»* [16, с. 58]. Загалом розвиток української філософії перекладу як міждисциплінарної галузі з переважно герменевтичним і феноменологічним підходами свідчить, що осердям її зацікавленості є розуміння перекладу як можливості пошуку/віднайдення та творення смислів [17, с. 71].

На перший погляд може здатися, що дедалі більша кількість розвідок, присвячених осягненню метафізичної природи перекладу, свідчить лише про збагачення наукового дискурсу з принципом *«наука заради науки»*, непричетного до позауніверситетського професійно-ринкового життя. Коли ж повернутися до результатів згаданого казуїстичного опитування, можна констатувати наявність подібних переконань серед студентства, що зумовлено вочевидь складністю дисципліни, а надто ж за умови, що її пропонують на другому курсі бакалавратури. Безсумнівно, винятково *«з погляду "вузького фахівця", будь-яке філософування ... постає як непотрібне марнування часу, як відволікання від серйозних наукових занять, як прикра перешкода на шляху до наукового ступеня...»* [5, с. 56] тощо. Усупереч наявним поглядам варто зауважити, що *«університетська філософія»* (термін А. Шопенгавера), безперечно, потрібна, щонайменше для того, щоб *homo sapiens* та *homo cogitans* не обернулися на *homo oppressus* та *homo servilis*.

Важливість наявності філософії в перекладових освітніх програмах зумовлена нерозривністю мови (а тому й перекладу) від когнітивної науки, яка за своєю природою є всеохопною парасолькою та, відповідно до когнітивної гексаграми, конвергує поряд з іншими напрямками когнітивну лінгвістику (когнітивне перекладознавство) та філософію свідомості. Опріче того, наявність філософії серед пропонованих дисциплін для студентів-перекладачів є важливою через низку інших причин. Зауважмо, що читання/вивчання складних для розуміння філософських трактатів є неодмінним знаряддям розвитку нейронних мереж/гіпермереж людського мозку, що сприяє розмахові критичного мислення майбутнього перекладача в контексті практичної філософії. Розвій аналітичних навичок та вишкіл критичного погляду на різнобічні аспекти, ідеї, концепції й теорії мови та перекладу можуть посприяти не лише поліпшенню якості перекладів, однак і віднайденню, якщо це можливо, відповідей на екзистенційні питання. Що таке мова й переклад? Яка їхня первинна функція – невже комунікація? Якщо мова – *«дім мого буття»* (дефініція М. Гайдеггера), то що є переклад – *analogia entis*? Чим є *ідеальна мова* та *ідеальний переклад*? Чи досяжною є достотність перекладу? Чим відрізняється первотвірна істина

від первинної? Чи маємо надію на їхнє пізнання? *Homo sapiens* – єдиний вид, що за допомогою перекладу створює нові семантично паралельні світи? Чи зможуть інформаційні технології та потенційно штучний інтелект замінити перекладача? *Deus ex machina homini lupus est?* Яким має бути перекладач сьогодення? Яка його місія? Що чекає на нього в майбутньому? Кого можна вважати перекладачем?

Безперечно, список порушуваних питань не є доконечним. Важливими в контексті перекладових освітніх програм є також розгляд етичних вимог до перекладача та моральних дилем, що можуть виникати під час його роботи, а тому релевантними видаються такі поняття: *обов'язок, совість, честь, гідність, (національна) відповідальність, воля перекладача* тощо.

Треба зауважити, що університетська філософія сприяє розвиткові абстрактного, логічного, творчого та інтуїтивного мислення, а отже, вона стимулює вміння ставити логічні питання, мислити гнучко та послідовно, знаходити нестандартні рішення та робити правильні висновки. Надважливим видається інтуїтивне мислення. Недаремно А. Айнштайн стверджував, що *«інтуїтивний дух – це священний дар, раціональний розум – його покірний слуга»* (переклад – М. С.). Значущість інтуїтивного мислення для перекладача можна пояснити неконстантною природою первотвору та нелогаритмічною природою перекладу. Понад те, оскільки перекладознавчих відкриттів не роблять за допомогою *«способово-трансформаційних спектрометрів»*, саме інтуїтивне мислення уможливує якісно нові результати розвідок, посеред того й студентських кваліфікаційних робіт.

Коли ж говорити про вплив філософських знань на якість перекладу, тут можна констатувати їхню подвійну користь: вплив на якість перекладу загалом та на якість перекладу філософських текстів зокрема. Якщо, приміром, дослідити кількість оприлюднених різногалузевих текстів, перекладених із німецької мови українською, то можна встановити, що саме філософські тексти посідають чільне місце серед інших. До мислителів, праці яких перекладені українською, належать, наприклад, Т. Адорно, К.-О. Апель, У. Бек, В. Бен'ямін, Г. Блюменберг, М. Бубер, Р. Вальденфельс, М. Вебер, В. Вельш, Л. Віттгенштайн, Ю. Габермас, М. Гайдеггер, В. Гайзенберг, Г. Гегель, Д. Генрих, Й. Гердер, О. Геффе, М. Горкгаймер, Е. Гуссерль, Г.-Г Гадамар, В. Дільтей, І. Кант, П. Кунцманн, К. Маннгейм, П. Наторп, Ф. Ніцше, В. Ред, Т. Ренч, П. Слотердайк, Й. Фіхте, Е. Фромм, М. Фюрст, Р. Циппеліус, М. Шелер, Ф. Шеллінг, Ф. Шляєрмахер, О. Шпенглер, Е. Штайн, Р. Штайнер, К. Ясперс та інші.

Річ природна, що критично-аналітичний підхід до вивчення філософських праць може правити за належне вишкільне підложжя для майбутніх тлумачів, що неодмінно сприятиме забезпеченню якісного перекладу. А тому концепцію найхарактернішої методології провадження філософських семінарів під назвою *«прочитав-переказав-забув»* варто замінити на концепцію *«прочитав-осмислив-покращив»*, адже на жодному іншому семінарі студентство не матиме можливості обговорити з професійним філософом (!), наприклад, особливості відтворення філософських термінів виучуваної мови українською. Промовистим прикладом лексеми, щодо перекладу якої досі точать дискусії, є німецький філософський термін *Dasein*, на який можна натрапити не лише в доробку М. Гайдеггера, зокрема в його *«Бутті й часі»*, однак і працях Г. Гегеля, Ф. Ніцше та Ф. Шеллінга. То ж чим є *Dasein* – *тут-буттям, ось-буттям, се-буттям* чи, може, *єством* (адже *«його суть полягає не лише в первісній даності (da), а також у заданості: в тому, щоб автентично „бути“...»* [18, с. 87])? У цьому контексті виникає низка філософсько-перекладовотермінознавчих питань:

1. *Dasein* Гегеля = *Dasein* Гайдеггера?
2. Наскільки релевантною в контексті перекладу філософських текстів є відмова від дотримання принципу межитекстової термінологічної однорідності?

3. Наскільки виправданим є транскодування – Дазайн/дазайн?
4. Чи можна вважати термін неперекладним?
5. Чи можливе віднайдення конвенційного нормативно-якісного рівновартника?

Пропонований перелік питань не є остаточним, однак лише засвідчує важливість університетської філософії для майбутніх перекладачів.

Висновуючи щодо необхідності філософії в перекладових освітніх програмах, треба констатувати, що, *по-перше*, філософія сприяє осмисленню глибокого єства мови й перекладу; *по-друге*, вона формує світогляд майбутнього перекладача, позитивно впливаючи на систему його ціннісних координат та уможливлючи розуміння його місії; *по-третє*, вона сприяє розвитку аналітично-критичного, абстрактного, логічного, творчого та інтуїтивного мислення, що необхідні, поряд з іншими видами мислення, не лише для перекладацької діяльності, однак і для провадження перекладознавчих розслідувань; *по-четверте*, вивчення філософських трактатів та філософський погляд на мову й переклад позитивно впливають на якість перекладу, посеред того й на якість перекладу філософських текстів. А тому філософія є невід'язним складником якісного професійного вишколу перекладачів.

III. Професійно орієнтована філософія

Змістове наповнення робочих програм будь-яких дисциплін, посеред того й «Філософії», не є догматичним. Автор переконаний, що університетська філософія XXI століття неодмінно має спиратися на чітке розуміння майбутньої професійної діяльності.

Коли ж розглянути, приміром, «Робочу програму навчальної дисципліни „Філософія“» [6] для студентів-перекладачів бакалаврського рівня Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, можна встановити, що:

- Опанування дисципліни передбачає загалом 120 годин роботи (лекції – 30 годин, семінари – 16, самостійна робота – 74).
- Дисципліна поділена на три логічні частини. Перша частина «Вступ до філософії» присвячена осмисленню філософії як інтелектуального й соціокультурного феномена, його екзистенційних джерел, суспільної ролі, особливостей знання й мислення. Друга частина «Теоретична філософія» присвячена осмисленню теоретичної філософії як знання про фундаментальні засади буття й принципи його осягнення. Третя частина «Практична філософія» присвячена осмисленню практичної філософії як знання про сутність, сенс і цінності людської діяльності в різних сферах буття.
- Частина «Практична філософія» складається з найбільшої кількості лекцій, зокрема із шести, та лише трьох семінарів (6 годин). Вона передбачає розгляд таких тем: «Філософія мови» (Тема 10), «Філософське осмислення історичного процесу» (Тема 11), «Суспільство як предмет філософії» (Тема 12), «Філософське осмислення політичного життя» (Тема 13), «Філософське осягнення економічної сфери життєдіяльності суспільства й людини» (Тема 14) та «Філософія культури» (Тема 15). Семінари передбачено до 10, 11 та 12 тем [6, с. 10–11].

Одразу треба констатувати, що дальші роздуми та питання автора щодо робочої програми не мають претензійного характеру ані щодо її змістового наповнення, ані щодо її укладача, однак вони не позбавлені критичного погляду на програму як посвідчувальний матеріал тенденційної проблематики викладання філософії майбутнім перекладачам у закладах вищої освіти України. Звісно, передбачена кількість годин для лекцій та семінарів уможливлє лише пропедевтичне опанування філософських знань, а тому неабиякої ваги набуває правильність акцентів і пріоритетів

тематичного наповнення й розподілу. Отже, щоб посприяти позитивним змінам викладання філософії майбутнім перекладачам, потрібно звернути увагу на подані нижче питання, щодо важливості та водночас проблематичності яких автор висновує винятково з погляду перекладача, перекладознавця та викладача перекладу:

1. Тема 9 «Філософія й методологія» (Частина 2) попри свою релевантність щонайменше в контексті написання кваліфікаційних робіт не передбачає лекційного заняття – лише семінар.
2. Тему 10 «Філософія мови» (Частина 3) здобувачі освіти розглядають відірвано від Теми 15 «Філософія культури».
3. Темі 10 «Філософія мови» присвячено лише чотири години (одна лекція та один семінар).
4. Частина 3 «Практична філософія» не містить теми «Філософія перекладу», натомість теми 12–14 мають лише посередню причетність до професійної діяльності перекладача, а тому їх, на думку автора, можна було б об'єднати. Варто однак наголосити на важливості Теми 11 «Філософське осмислення історичного процесу». Зауважмо, що обов'язковість вивчення історії, зокрема історії України, скасував наказ С. Квіта (№ 1392 від 25 листопада 2014 року).
5. Список рекомендованої літератури не містить жодного напрямного першоджерела, пов'язаного з філософією мови та перекладу [6, с. 11–13].

Отже, беручи до уваги висвітлені вище роздуми й спостереження, треба наголосити на необхідності залучення до робочої програми компонента «професійно орієнтована філософія», реалізація якого передбачає дотримання двох принципів: *сенсифікація* здобувачів освіти (лекції) та *поглиблення* (критичний розслід першоджерел).

Для того, щоб посприяти запровадженню професійно орієнтованої філософії до робочих програм дисципліни як окремого компонента, подамо список необхідної літератури.

Сенсифікаційна література

1. Кунцманн П. Буркад Ф.-П. Відманн Ф. Філософія. dtv-Atlas. К. : Знання-прес, 2002. С. 209–225.
2. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. К. : Дух і літера, 2018. 544 с.
3. The Routledge Handbook of Translation and Philosophy. Edited by Piers Rawling and Philip Wilson. Routledge. 496 p.
4. Robinson D. Western Translation Theory from Herodotus to Nietzsche: From Herodotus to Nietzsche. Routledge, 2014. 360 p.

Звісно, перелік запропонованої літератури не є вичерпним, однак може правити за неодмінний матеріал для розроблення ознайомчих лекцій, позаяк охоплює низку мовних та перекладових питань крізь філософську оптику: сутність мови, зміст і значення, граматики, синтакса, логіка висловлювань/предикатів, логічний атомізм, філософія звичайної мови, філософія ідеальної мови, мовна гра, теорія мовленнєвого акту, сутність перекладу, дійсність як репродукція, теорія відображення, теорія типів, тотожність, принцип невизначеності перекладу, принцип онтологічної відносності, істина (правдивість, справжність, теорія кореспондентності, когерентності, консенсусу) тощо.

Першоджерела

1. Аррожу Р. Філософія та переклад. *Енциклопедія перекладознавства*. Т. 1. Вінниця : Нова Книга, 2020. С. 518–523.
2. Бен'ямін В. Завдання перекладача. *Бен'ямін Вальтер. Вибране*. Львів : Літопис, 2002. С. 23–38.

3. Бен'ямін В. Про мову взагалі й людську мову зокрема. *Бен'ямін Вальтер. Щодо критики насильства*. Київ : Грані-Т, 2012. С. 62–87.
4. Віттгенштайн Л. *Tractatus Logico-Philosophicus*. Філософські дослідження. К. : Основи, 1995. 311 с.
5. Габермас Ю. Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ. *Комунікативна практична філософія* : підручник. К. : Лібра, 1999. С. 287–324.
6. Гайдеггер М. Дорогою до мови. Львів : Літопис, 2007. 232 с.
7. Гердер Й. Г. Мова і національний індивідуалізм. Націоналізм. *Теорія нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера*. К. : Смолоскип, 2006.
8. Гадамер Г-Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори. К. : Юніверс, 2001. 288 с.
9. Гадамер Г-Г. Істина і метод. Герменевтика II. Доповнення. Т. 2. К. : Юніверс, 2000. 478 с.
10. Гадамер Г-Г. Істина і метод. Герменевтика I. Основи філософської герменевтики. Т. 1. К. : Юніверс, 2000. 464 с.
11. Потебня О. О. Естетика і поетика слова. К. : Мистецтво, 1985. 302 с.
12. Філософська думка. Український науково-теоретичний часопис. Філософія перекладу. 3. 2010. 170 с.
13. Berman A. *The Experience of the Foreign. Culture and Translation in Romantic Germany*. Albany : SUNY Press, 1992. 250 p.
14. Derrida J. *The Ear Of The Other. Otobiography, Transference, Translation. Texts and Discussions with Jacques Derrida*. New York : Schochen Books, 1985. 190 p.
15. Derrida J. What Is a 'Relevant' Translation? *Critical Inquiry*. 2001. 27 (2). Pp. 174–200.
16. Eco U. *Experiences in Translation*. Toronto : University of Toronto Press, 2008. 135 p.
17. Eco U. *Mouse Or Rat? Translation as Negotiation*. London : Phoenix, 2004. 208 p.
18. Feleppa R. *Convention, Translation, and Understanding. Philosophical Problems in the Comparative Study of Culture*. Albany : SUNY Press, 1988. 317 p.
19. Florentsen P. *Translation, Philosophy and Deconstruction. Perspectives: Studies in Translatology*. 1994. 2:2. Pp. 225–243.
20. Pym A. *Philosophy and Translation. A Companion to Translation Studies*. New York : Multilingual Matters Ltd., 2007. Pp. 22–44.
21. Robinson D. *Who Translates? Translator Subjectivities Beyond Reason*. Albany : SUNY Press, 2001. 208 p.
22. Searle J. R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. 203 p.
23. Steiner G. *After Babel: Aspects of Language and Translation*. Third edition. Oxford : Oxford University Press, 1998. 538 p.
24. *The Philosophy of Interpretation*. Ed. by J. Margolis, T. Rockmore. Oxford : Blackwell Publishers, 2001. 244 p.
25. Venuti L. *Contra Instrumentalism: A Translation Polemic*. Lincoln : University of Nebraska Press, 2019. 222 p.
26. Venuti L. *Translation, Philosophy, Materialism. Radical Philosophy*. 1996. 79. Pp. 24–34.

Пропонований список першоджерел у жадному разі не претендує на вичерпність, однак охоплює праці класичних і сучасних авторів, що заклали підмурок філософії перекладу та зробили вагомий внесок в її розвиток. Окрім того, у пропонованих працях представлені різні підходи українських і західних мислителів до вивчення буття перекладу та його теоретичних і практичних аспектів. Необхідно зауважити, що деякі праці присвячені винятково філософії мови, що нерозривно пов'язана з філософією перекладу. Наостанок варто констатувати необхідність перекладу чужоземної літератури українською мовою, адже національну державу, освіта та наука в якій відіграють рушійну роль, будують винятково державною мовою.

Беручи до уваги той факт, що університетська філософія XXI століття потребує змін, до робочих програм дисципліни «Філософія», що її опановують майбутні перекладачі, неодмінно потрібно запровадити компонент «Професійно орієнтована філософія». Запропонована сенсифікаційна та поглиблена література уможливить опанування філософських засад майбутньої професії та формування чіткого розуміння її національної значущості.

Висновки

Отже, можна правно висновувати, що філософія є невід'язним складником якісного професійного вишколу перекладачів, адже саме вона сприяє осмисленню глибокого ества мови й перекладу; формує світогляд майбутнього перекладача, позитивно впливаючи на систему його ціннісних координат та уможливаючи розуміння його місії; сприяє розвитку аналітично-критичного, абстрактного, логічного, творчого та інтуїтивного мислення. Понад то, вивчення надскладних філософських трактатів та філософський погляд на мову й переклад позитивно впливають на якість перекладу, посеред того й на якість перекладу філософських текстів. Залучення професійно орієнтованої філософії до робочих програм дисципліни «Філософія» сприятиме формуванню в здобувачів освіти глибокого розуміння суті їхньої майбутньої діяльності та її значущості в суспільстві. Запропонованою в статті літературою можна скористатися для вдосконалення змістового наповнення робочих програм дисципліни для студентів-перекладачів.

Список використаних джерел

1. Скиба К. М. Теорія і практика професійної підготовки перекладачів у США : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Хмельн. нац. ун-т. Хмельницький, 2018. 577 с.
2. Руденко О. В. Філософія освіти або чи потрібна освіті філософія. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. 2015. 1(119). С. 41–43.
3. Саух П. Ю. Іпостась філософії освіти... Чи насправді усе так просто. *Знання. Освіта. Освіченість*. Вінниця : ВНТУ, 2020. С. 124–128.
4. Кулик О. Роль філософії в університеті. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2018. Вип. 21. С. 46–51.
5. Марчук М. Філософія в університетській освіті: криза та можливості самозбереження. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Філософія*. 2018. Вип. 799. С. 54–60.
6. Гончаренко М. М. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія». Освітні програми: 035.041 – Переклад з англійської та другої західноєвропейської мови; 035.043 – Переклад з німецької та англійської мов. Перший (бакалаврський) освітній рівень. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. 13 с. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1waI9M48G0qUuumIaIU5qEjQBmQUaVzJT/view>.
7. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть / пер. з фр. Л. Кононович. Львів : Кальварія, 2004. 376 с.
8. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / пер. з фр. В. Ховхун. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
9. Рум А. *Philosophy and Translation. A Companion to Translation Studies*. 2007. 24–44 pp.
10. Іващенко І. Коментар до українського перекладу «Загальної теорії духу як чистого акту» Джованні Джентіле. *Sententiae*. 2013. № 2 (29). С. 163–168.
11. Панич О. Переклад філософських термінів: філософія і технологія. *Філософська думка*. 2010. № 3. С. 32–48.

12. Іващенко І., Терлецький В. Значливість перекладу для філософської освіти (на прикладі українського перекладу «Критики чистого розуму» Імануеля Канта). *Філософія освіти*. 2020. № 26 (1). С. 211–229.
13. Кудрявцева Н. С. Лінгвістична відносність і проблеми перекладу філософської термінології: лінгвокогнітивний підхід : монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 460 с.
14. Дорофєєва М. С. Синергетика перекладу спеціальних текстів (німецько-український напрям) : монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 520 с.
15. Сайко М. А. Відтворювання і стандартизація медичної термінології в німецько-українських лексикографічних джерелах : дис. ... доктора філософії. : 035. Київ, 2021. 276 с.
16. Ковтун Л., Шабанова Ю. Проблемне поле «філософії перекладу». *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2020. Т. 3, № 1. С. 51–61. DOI: <https://doi.org/10.15421/342006>
17. Доброносова Ю. Філософське розуміння перекладу у Василя Стуса і Вальтера Беньяміна: пошук і творення смислів. *Вісник Львівського університету*. Серія філософські науки. 2022. Вип. 29. С. 65–73.
18. Богачов А. Про еквівалентність переклад «*Буття і часу*» Мартина Гайдеггера. *Sententiae*. 2021. XL (3). С. 83–91.